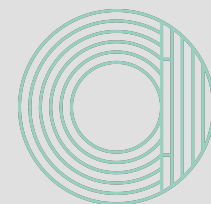

KULTŪRINIŲ IR SOCIALINIŲ GRUPIŲ REPREZENTAVIMO KONTEKSTAI IR IŠŠŪKIAI

anthropos

Šiandienos planas

Kolonialumas, reprezentavimas ir galia, žinojimo konstravimas

Užduotis

Dekolonizacija ir jos reikšmė

Refleksiniai klausimai

Sprendimai

Pertrauka

Rasizmo ir europocentrizmo raiška: egzotizuotas, autentiškas, homogeniškas ir viktimizuotas kultūrinis kitas

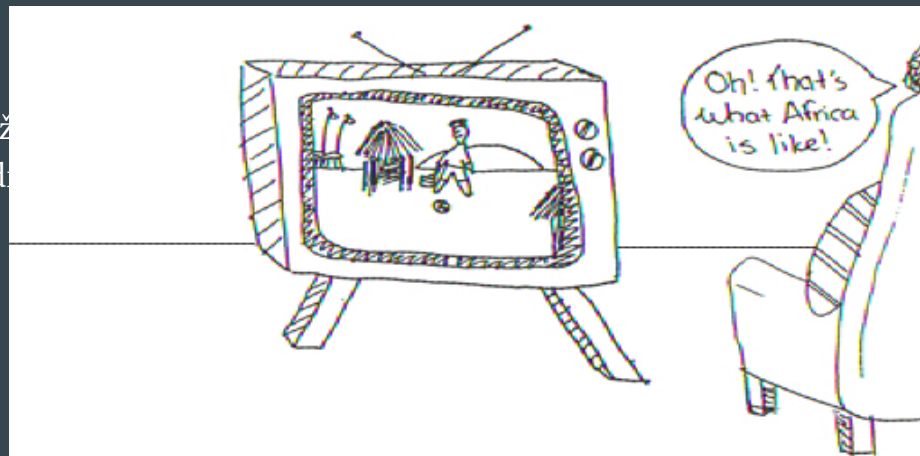
Refleksiniai klausimai

Sprendimai

Užduotis

Kodėl reprezentavimas yra galios santykių dalis?

- Galia tai ne tik tiesioginė jėga priverčiant žmones elgtis pagal mūsų norą, bet ir mąstymo ir žinojimo struktūrų kūrimą, taip vadinama simbolinė galia.
- Reprezentuodami kitą, ypač nepažįstamą arba įvairiomis prasmėmis tolimą, reiškia kurti, daryti įtaką kitų žinojimui apie tą “kitą” ir netgi to “kito” mąstymui apie save.
- Dėl ilgose kolonijinės neokolonijinių geopolitinių turėjo ir turi didžiosios reprezentacijos ir d... kuri pagrįsta mūsų žinojimo sistema.

Kolonialumas

- Kolonialumas nurodo į būdus kuriais kolonijiniais laikais suformuoti galios santykiai ir sukonstruotas žinojimas tebeformuoja mūsų visuomenę, žinojimą ir pasaulio matymą šiandien. Kolonialumas yra neatsiejamai susijęs su moderniosios visuomenės susikūrimu.
- Kolonialumas yra neatsiejamai susijęs su moderniosios visuomenės susikūrimu. Kai Europos šalys nuo penkiolikto amžiaus kolonizavo didžiulius pasaulio plotus jos taip pat sukūrė ir pasaulėvaizdį, kuriame Europa tapo viršesnė už kitas kultūras, visuomenes, žmones ir jų žinojimo būdus.
- Industrinė revoliucija Jungtinėje Karalystėje istorijos pamokose yra pristatoma kaip vienas svarbiausių modernaus progreso faktorių. Tai nebūtinai yra klaidinga, tačiau tokia istorijos interpretacija yra selektyvi. Dažnai ignoruojama, kaip šią „pažangą/progresą“ įgalino Jungtinės Karalystės medvilnės gamyba JAV, Egipte ir Indijoje pastatyta ant vergų darbo. Apskritai, visa tai kas Europos kontekste ir iš Europos perspektyvos įvardijama „progresu“, kitų šalių gyventojams reiškė kolonizaciją, neaprėpiamas žmonių kančias dėl vergovės, žudynių, ištisų etninių grupių išnaikinimo.

Žinojimas ir reprezentacija

- **Žinojimas** kaip ir bet kokia kita socialinė ir kultūrinė žmogaus gyvenimo sfera **yra socialinis ir kultūrinis konstruktas**, palaikantis visuomenę. Per mokymąsi švietimo sistemoje mes išmokstame matyti pasaulį, jis **formuoja mūsų pasaulėvaizdį**.
- Ilgą laiką mokslą ir žinojimą kūrė baltieji europiečiai įgalūs, vidurinės klasės arba aukštuomenės vyrai. Šiame žinojime pasigendama moterų, kitaip galinčių, skirtingų pasaulio regionų ir kultūrų žmonių patirčių. Taigi, žinojimas priklauso taip pat iš kokios perspektyvos kalbame, kokias patirtis pasakojame, ir taip kokius žmones įtraukiame į žinių kūrimą ir jų pačių reprezentavimą, o kuriuos diskriminuojame - nįtraukiame.

Palyginkime

K. Kolumbas 1492 metais perplaukė Atlantą ir atrado Ameriką.

1492 metais K. Kolumbas perplaukė Atlantą ieškodamas alternatyvaus kelio į Indiją. Šis įvykis žymi kolonializmo eros ir sisteminio resursų bei žmonių išnaudojimo pradžią.

Arne Ekeland "Frihetens søstre II"
"Laisvės seserys II"

Muziejus ir jo gidai nurodo tokią moterų figūrų interpretaciją- baltoji moteris reprezentuoja žinias ir technologijas, juodaodė moteris reprezentuoja žemės derlių.

Dekolonizacija ir jos reikšmė

- Švietimo dekolonizacija visų pirma yra įvairių perspektyvų, istorijų, pusių, žinojimo būdų įtraukimas į švietimo procesą.
- Tikslas parodyti pasaulio kompleksiskumą, o ne vieną tiesą, kuri yra visada vienokia ar kitokia ideologija.
- Čia svarbu užduoti klausimus ką mes suprantame kaip žinias? Kas šias žinias kuria, rašo? Kam tai leidžiama daryti, kam ne ir kodėl? Kaip tokie galios santykiai daro įtaką mūsų žinioms apie pasaulį?

Refleksiniai klausimai

- Kokius jausmus ir mintis jums sukelia kalbėjimas apie kolonialumą ir dekolonizaciją?
- Ar jūs jaučiate pasipriešinimą ar smalsumą? Kaip manote, kodėl?
- Koks jūsų disciplinos santykis su kolonijine praeitimi? Ar tai pakankamai aptariama ir atskleidžiama mokomajame turinyje?
- Kokiais būdais jūsų manymu Lietuvoje dažniausiai atsiskleidžia kolonialumas kalbant apie kitus kraštus ir kultūras, ir kaip tai atsiskleidžia jūsų disciplinoje?

Kaip išvengti kolonialumo vadovėliuose?

- Švietimo dekolonizacija;
- Vertinant, renkant medžiagą visada pagalvok kas, kaip ir kodėl kūrė šias žinias? Kokios perspektyvos čia atspindimos? Ko nėra? Būti sąmoningu apie kuriamą diskursą;
- Decentruotas ir pliuralus žinojimas žinojimas - įtraukti daugiau perspektyvų ne vien vakarietišką, ne vien baltųjų vyrų, ne vien lietuvių perspektyvą ir tt.;
- Daugiau skirtingų grupių balsų;
- Atpažink nelygybes, netinkamas reprezentacijas;
- Naudok istorijas kaip priemonę ir diskutuokite apie jas su mokiniais. Istorijose atsiskleidžia kontekstualumas, subjektyvios žmonių patirtys;
- Emancipaciniai pedagoginiai principai.

Kaip išvengti kolonialumo vadovėliuose?

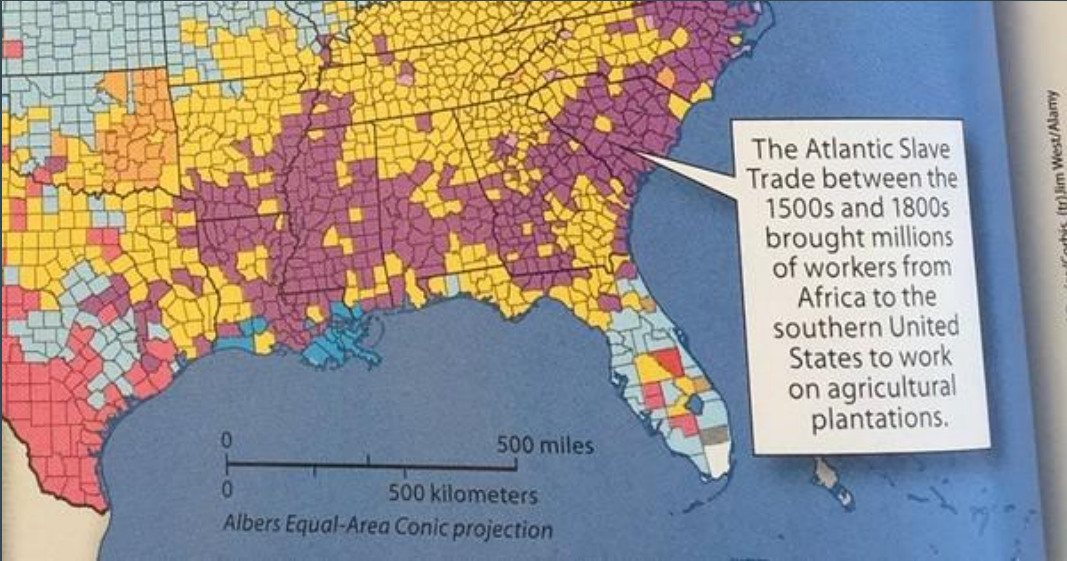
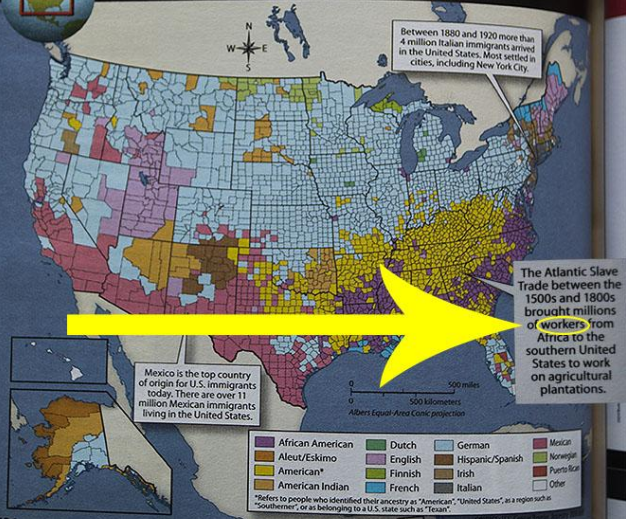
- Turėkite omenyje, kad kai kurie terminai perteikia ir kuria hierarchijas ir diskriminaciją. Pavyzdžiui, terminai “primityvus”, “neišsivystęs/besivystantis” ir pan.
- Taip pat, stenkitės naudoti kuo tikslesnius terminus, kurie nekurtų dviprasmybių ar skubotų generalizacijų. Vienas žodis gali pakeisti teksto prasmę.

patterns of immigration

One of the defining attributes of the United States is that it is largely a country of immigrants and their descendants. About 13 percent of people in the United States are foreign born, while Native Americans, Alaska Natives, and Native Hawaiians make up about 2 percent of the population. The remaining population is descended from immigrants.

Largest Ancestry Reported by County 2000

Rasizmo ir europocentrizmo raiška

- Pagrindinis kolonistinio laikotarpio metu susiformavusio rasizmo ir europocentrizmo tikslas buvo pašalinti kolonizuotų kraštų žmonių žmogiškumą ir racionalumą europiečių akyse. Rasizmas tapo įrankiu legitimizuoti lokalų ir globalų darbo pasiskirstymą kuriame kolonizuoti žmonės buvo išnaudojami kaip nemokama darbo jėga, dažnai baigiantis mirtimi.
- Šiandien biologai, antropologai, sociologai yra daugiau mažiau atmetę rasės kaip žmonių skirstymo principą, visgi, galvojant apie visuomenes, rasizmo yra labai daug ir jis išlikęs įvairiais subtiliais būdais.
- Būtent tam tikros kultūrinių “kitų” reprezentacijos padėjo to pasiekti. Kaip jau minėta anksčiau, dažnai nevakariečiai buvo vaizduojami ir reprezentuojami, kaip neracionalūs, egzotiški, tradiciški, kaip priešprieša europiečių racionalumui, modernumui.

Egzotizuotas, autentiškas, homogeniškas ir viktimizuotas kultūrinis “kitas”

Egzotizavimas ir autentifikavimas

Naudodami egzotiškus tam tikrų žmonių ir grupių įvaizdžius mes neretai sudarome egzotikos ir mūsų įsivaizduojamos autentikos reikalavimą.

Homogenizavimas

Grupės neretai gali būti pristatomos kaip vientisos, jų nuomonės, kasdieninės praktikos lyg sutampančios. Taip gimsta ir stereotipai, kas ir yra įvairovės redukavimas pasakant tik dalį tiesios.

Neokolonializmas ir viktimizavimas

Vienas ryškiausių pasaulio skirstymų, sutinkamas nuo mokyklos vadovėlių iki medijų ir politinių programų, yra pasaulio skirstymas į išsivysčiusi ir neišsivysčiusi, arba besivystanti. Nepristatant skurdo atsiradimo priežasčių - kolonializmo istorijos ir neokolonialistinių politikų, mes produkuojame “primityvumo” įvaizdį.

Sprendimai

- Supratimas, kad tu esi problemos dalis, bet taip pat ir sprendimo dalis;
- Homogenizavimas, egzotizavimas ir autentifikavimas → daugiabalsiškumas;
- Eurocentrizmas ir etnocentrizmas → kontekstualumas ir dekolonizavimas;
- Išsivystymas/neišsivystymas → istorinis kolonijinis kontekstas kodėl regionai tapo skurdūs ir pristatyti kitokių gerovės suvokimo būdų pristatymas, alternatyvų pristatymas;

Sprendimai

- Vengti tokių generalizavimų kaip, pavyzdžiui, azijiečiai, afrikiečiai, europiečiai.
- Turėkite omenyje, kad dalis dažnai naudojamų grupių pavadinimų kaip indėnai, eskimai, čigonai yra problematiški ir įžeidžiantys. Venkite jų, o jei naudojate paaiškinkite jų istorinį kontekstą, skirkite dėmesio jų kilmei ir problematiškumui aptarti.
- Venkite per daug plačių bendrinių terminų ir išsireiškimų, kurie gali atrodyti neutralūs, tačiau pernelyg supaprastina, suvienodina visuomenę ar įvairias grupes. Naudokite patikslinančius žodžius. **Pavyzdžiui: naudokite “Daugelis krikščionių pasninkauja prieš Velykas” vietoje “Krikščionys pasninkauja prieš Velykas”.**

Refleksiniai klausimai

- Kiek ir kaip mano kuriamas turinys/programa formuoja tam tikrą pasaulėvaizdį?
- Koks yra tas pasaulėvaizdis?
- Kas ir kaip yra reprezentuojamas kaip “kitas” kitoks?
- Ar reprezentacijos mano kuriamoje medžiagoje gali būti problematiškos kitų atžvilgiu?
- Kaip mano kuriama programa/vadovėlis įvertina ir įtraukia įvairias skirtingas perspektyvas, požiūrio taškus? Jei ne, kaip tai būtų galima padaryti?

Tolimesniam domėjimuisi:

Žinojimas ir žinios: Jean-Francois Lyotard „Postmodernus būvis. Ataskaita apie žinojimą“. 2010. Baltos Lankos.

Kolonialumas ir žinios: Filmas “Schooling the World” (2010) <https://www.filmsforaction.org/watch/schooling-the-world-2010/>

Reprezentacija, galia ir politika: Edward W. Said “Orientalizmas”. 2006. Apostrofa

Daugiau apie skirtingas reprezentacijas:

Kultūrinė apropraicija: Antropologė Ieva Paberžytė apie kultūrinę apropraciją <https://nara.lt/lt/articles-lt/nebezaiskime-indenu>

Mokinių perspektyva: <https://nara.lt/lt/articles-lt/mokyklos-programoje-afrikos-autoriu-nera>

Kolonialumas ir vienpusė istorija. Rašytoja Chimamanda Ngozi Adichie “Vienpusės istorijos pavojai” <https://www.youtube.com/watch?v=D9Ihs241zeg>

Kolonializmas:

Adam Hochschild “King Leopold’s Ghost. A Story of Greed, Terror, and Heroism in Colonial Africa” (Karaliaus Leopoldo šmėkla: Istorija apie godumą, siaubą ir heroizmą kolonijinėje Afrikoje”.

Švietimo dekolonizavimas, patarimai:

“An Introduction to Decolonization”, SAIH (Norvegijos studentų ir akademikų tarptautinis paramos fondas)

<https://saih.no/assets/docs/Avkolonisering/Avkolonisering-ENG.pdf>